

Trias Politica Zeeland

bestuur, wetgeving & rechtspraak

Rechtsbescherming van de burger in het sociale domein

(betreft natuurlijke personen).

Inleiding:

De burger krijgt vaak te maken met procedures tegen de overheid, die sterk kunnen ingrijpen in zijn financiële positie: Zoals bij sociale verzekeringen, sociale voorzieningen (bijstand), studiefinanciering, belasting, boetes, enz.

De meeste mensen hebben weinig of geen kennis van de bezwaar - en beroepsprocedures in het bestuursrecht. Bovendien is het bestuursrecht sterk gejuridiseerd en wordt de menselijke factor (feilbaarheid, onbegrip, onkunde, kennisachterstand, analfabetisme), niet of onvoldoende, meegewogen.

Het bestuursrecht gaat er teveel van uit dat iedereen de wet kent en daar rationeel naar handelt. Bovendien toetst de bestuursrechter marginaal: de inhoud van de beslissingen wordt zelden aangetast en als dat al gebeurt is er vaak geen dwangmiddel om het bestuursorgaan tot uitvoering te dwingen. Tenslotte: door de voorsprong in kennis, een groter 'financieel uithoudingsvermogen' en het verschil in de toepassing van de fatale zes weken termijnen, staat het bestuur¹, uitzonderingen daargelaten, sterker ten opzichte van de burger.

Daarnaast ontbreekt het de burger aan enkele belangrijke bewijsmogelijkheden die wel in het civiel recht mogelijk zijn, namelijk en deskundigenbericht en het getuigenverhoor onder ede.

¹ Bestuursorganen mogen de beslissingstermijn wegens gebrek aan tijd of ongemotiveerd eenmaal met 6 weken verlengen. Overeenkomstig de Wet Dwangsom kan de belanghebbende het nalatige bestuursorgaan bij een te late beslissing een ingebrekestelling sturen waarbij, als het bestuursorgaan niet reageert, een maximale dwangsom van € 1250,- aan de belanghebbende is verschuldigd. Maar door een bepaling in de toelichting op deze wet, dus niet in de wet zelf, dat de daartoe dienende ingebrekestelling door de belanghebbende binnen enkele weken na verloop van de beslistermijn moet zijn ingediend, ontsnappen de bestuursorganen via de achterdeur aan de betaling daarvan omdat de meeste mensen dat niet weten en de ingebrekestelling te laat indienen. Daarom moet deze mogelijkheid op de bevestiging van ontvangst worden vermeld.

Weliswaar kan de burger de rechtbank overeenkomstig artikel 8:33 AWB verzoeken getuigen te horen, maar dat verzoek wordt in de praktijk van het bestuursrecht niet snel ingewilligd.

Er is dus sprake van een structurele “inequality of arms”.

In de praktijk staat het bestuursrecht daarmee meer aan de kant van het bestuur dan aan de kant van de burger.

Om de balans te herstellen zou het bestuursrecht een hoger gehalte aan ‘burgerrecht’ moeten krijgen. Daarbij zouden burgers ook echt zonder juridische bijstand, die ze nu niet verplicht zijn in te schakelen maar die ze wel nodig hebben, hun zaak moeten kunnen voorleggen aan een volledig onafhankelijke bezwarencommissie.

Bijkomend voordeel is het drukken van de kosten van de rechtspraak. De behandeling van beroep en hoger beroep bij de rechtbanken, de Afdeling Bestuursrechtspraak bij de Raad van State (ABRS), de Centrale Raad van Beroep (CRvB) en het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (CvBB) wordt voor de overheid te kostbaar. In de hieronder voorgestelde procedure zou het aantal beroeps- en hoger beroepszaken kunnen verminderen en zo de kosten gedrukt worden.

Voorstel:

Om bovengenoemde drempels en problemen te vermijden, zou de bestaande bezwaarprocedure, die dicht bij de burger staat, sterk kunnen worden verbeterd waarbij tevens behoefte aan beroep bij de rechtbank zou kunnen worden verminderd.

Daartoe worden de volgende procedurele verbeteringen voorgesteld:

1. De mogelijkheid om niet alleen schriftelijk maar ook mondeling bezwaar te maken aan het loket van het betreffende bestuursorgaan. De medewerker van dat bestuursorgaan noteert het bezwaar op een formulier waarvan een kopie wordt meegegeven aan de bezwaarmaker en het origineel naar de betreffende afdeling gaat. De belanghebbende krijgt nog een schriftelijke bevestiging van de ontvangst en, zoals nu in de AWB staat, een uitnodiging voor de hoorzitting. In deze bevestiging staat de termijn vermeld waarbinnen het bestuursorgaan moet beslissen en indien dat niet tijdig gebeurt, de mogelijkheid voor de belanghebbende om na het verstrijken van de beslisperiode tot binnen 3 weken daarna het bestuursorgaan in gebreke te stellen voor het te laat beslissen.

2. Indien de belanghebbende zijn bezwaar te laat indient, wordt de niet-ontvankelijkheid daarvan zorgvuldig beoordeeld. Daarbij wordt sterk rekening gehouden met diens persoonlijke omstandigheden, capaciteiten en verminderde toerekenbaarheid door onbegrip, onkunde, kennisachterstand, analfabetisme, psychische belasting door schulden enz.).

De AWB biedt overigens ruimte om hier niet te streng mee om te gaan²

Wordt het bezwaar niet-ontvankelijk verklaard dan staat daartegen overigens nog beroep open bij de rechtbank.

² Artikel 6:11 AWB:

Ten aanzien van een na afloop van de termijn ingediend bezwaar- of beroepschrift blijft niet-ontvankelijkverklaring op grond daarvan achterwege indien redelijkerwijs niet kan worden geoordeeld dat de indiener in verzuim is geweest.

3. Twee weken voor de behandeling van het bezwaar in de hoorzitting stuurt het bestuursorgaan een reactie/verweer op het bezwaar aan de belanghebbende. De hoorzitting vindt buiten de vestiging van het bestuursorgaan plaats door een volledig onafhankelijke en onpartijdige commissie. Dus niet, zoals nu vaak gebeurt door personeelsleden van het bestuursorgaan zelf of andere personen die (in)direct met het bestuursorgaan zijn verbonden, uitgezonderd de voorzitter die volgens de AWB wel “van buiten” moet zijn. Het verslag van de hoorzitting wordt binnen twee weken aan de belanghebbende verzonden.
4. In de beslissingsprocedure komt vooral de inhoud van de bestreden beslissing aan de orde en worden de ‘algemene beginselen van behoorlijk bestuur’ voorop gesteld, waarbij ook de omstandigheden van het geval worden meegewogen. De onpartijdige commissie mag dus alle relevante omstandigheden en belangen, inclusief de toerekenbaarheid van de belanghebbende afwegen en daarop haar advies aan het bestuur baseren.
5. Het bestuursorgaan tenslotte, beslist op het bezwaarschrift met inachtneming van het advies. Indien het bestuursorgaan daarvan afwijkt dient dit duidelijk gemotiveerd te worden.